

Inledning

I det här numret har redaktionen, både å våra egna och våra läsares vägnar, försökt få grepp om den vetenskapliga disciplinen *konstnärlig forskning*. Eftersom att Kritiker är en litterär tidskrift har det konstnärliga och litterära i den konstnärliga forskningen fått mest utrymme. En konstnärlig praktik är ju aldrig helt utan begränsningar, men den konstnärliga forskningen är ett rum som inte i första hand styrs av marknadskrafter, utan en plats dit folk nyfiket söker sig för att för en gångs skull ha utrymme att låta tanken löpa hela vägen. Den konstnärliga forskningen lyckas också provocera aktörer både inom och utanför forskningsfältet.

Inom de nordiska länderna benämns den konstnärliga forskningen också som *artistic research*, *taiteellisen tutkimuksen*, *kunstnerisk utviklingsarbeid*, eller *practice based research*. Den unga disciplinen etablerades 1999 när man lyfte in de tidigare oberoende konstskolorna i högskolesystemet. Det här var del av en större internationell högskolereform där man också hoppades höja och befästa de konstnärliga disciplinernas status. Samtidigt öppnade det upp för en typ av forskning där konsten får lov att vara mer än studieobjekt. Inom konstnärlig forskning utgår man från att konsten och kunskapen som produceras skapar varandra, att de är delar av samma helhet.

När vi försökt lista ut vad det här innebär i praktiken, har vi bollats mellan folk med olika typer av ansvarsroller, olika institutioner och olika forskare. Sammanfattningsvis måste vi erkänna att frågorna är fler än när vi började. Vissa frågor är också svårare att besvara än andra men de mest engagerade svaren har allihop kommit från enskilda konstnärer-forskare. I övrigt har vi mötts av betydligt större motstånd än vi lite naivt förväntade oss.

Det är framförallt de som själva har en egen specifik praktik att ta avstamp i som velat uttala sig om vad konstnärlig forskning över huvud taget kan innebära. Men, det ska sägas att även stadigt etablerade konstnärer-forskare har varit tveksamma eller på olika sätt bestämt sig för att hoppa av medverkan i det här numret. Den här tveksamheten har berott på olika saker för olika aktörer, men den sammantagna bilden är att frågan om vad konstnärlig forskning innebär är knuten till en polariserad och infekterad diskussion om disciplinens grundläggande berättigande.

En del av kritiken handlar om estetisk eller vetenskaplig ideologiproduktion, en del handlar om kulturen på institutionerna. Det finns de som oroar sig för att en viss syn på både konst och på kunskap håller på att undergräva kulturlivet och samhällsutvecklingen. Andra är skeptiska inför att den konstnärliga forskningen skulle ha någon nämnvärd effekt över huvud taget.

Fältet omgärdas alltså av förhandling, både om konstens förutsättningar inom akademien, och om vilken typ av konst som ska premieras av

samhället i stort. Att sälla i den diskussionen hade blivit ett nummer i sig, men den här redaktionen ser det som att fältet rymmer både stor sårbarhet och stor potential.

I Danmark har den konstnärliga forskningens plats i högskolesystemet förändrats stort bara de senaste åren. **Katrine Dirckinck-Holmfeld** har befunnit sig mitt i den förändringen, och ger våra läsare en personligt hållen överblick. I hennes essä “Mourning the Bastard: A short survey of Artistic Research in DK” skildras hur den konstnärliga forskningen i Danmark begränsats, med hänvisning till att den konst som produceras är för aktivistisk och respektlös. I kontrast till den danska situationen så har den konstnärliga forskningen i Sverige istället anklagats för att vara för inätvänd och akademisk. Mycket av den kritiken hänvisar till **Bogdan Szybers** forskningsprojekt, vilken är det enda som hittills blivit underkänt inom konstnärlig forskning i Sverige. **Szyber** kritiserar sin egen institution och lyfter bland annat frågan om huruvida konstens förmåga att säga det osägbara alls kan överleva den akademiskt formaliserade inramningen. Vi har med ett utdrag ur boken där **Szyber** skildrar sina kompromisser med det estetiska inför examinationen.

Szyber och **Dirckinck-Holmfeld** har olika konstsyn och påtagligt olika relationer till forskningsfältet, men de har båda två blivit personligt drabbade av att ha konfronterat och kritiserat sina egna institutioner. Ingen av dem är idag knuten till något universitet.

I Norden är det bara i Sverige man kan doktorera i en renodlat litterär gren. **Carola Mikaelsson** är med och driver författarskolan vid Lunds universitet som är en utbildning både på grundnivå, och på avancerad nivå upp till magisterexamen. Hon ger våra läsare inblick i hur verksamheten etablerats och hur de förhåller sig till forskningsfältet.

Det finns mycket inom konstnärlig forskning där vi tror det är bättre att visa än att förklara. Vi har generöst fått ta del av tre färdigställda avhandlingar. De är skrivna av bildkonstnären och forskaren **Marie Kølbaek Iversen**, och av författar-forskarna **Khashayar Lykke Naderehvandi** och **Imri Sandström**. Segmenten med avhandlingarna visar på tre olika perspektiv kring hur konsten interagerar och samverkar med kunskapsproduktionen. Den konstnärliga praktiken kliver in i metoden och får som sagt möjlighet att utgöra mer än studieobjekt. Det bredare, internationella begreppet *practice based research* kan eventuellt vara bättre för att fånga in just detta. I det särskilda fokuset på praktik och process blir fältet också mer greppbart. Samtidigt är det fokuset en påminnelse om hur gränsen för vad som bör räknas som konstnärlig forskning, och vad som är något annat, ännu en fråga där åsikterna går isär.

Den enskilda forskarens konstnärliga förmåga är en del av grundförutsättningen för arbetet och till skillnad från mycket annan forskning går inte alla resultat att reproducera. Särskilda perspektiv utgår från särskilda positioner och praktiker. Med den utgångspunkten argumenterar också kognitionsvetaren och poeten **A.G.H. Nilsson** i sin essä “Livets väktare” för vad han menar är konstnärens absolut högsta uppgift.

Att skriva är inte förmedlandet av en omedierad tanke. Att välja, komponera och uttrycka en mening framför en annan är en handling. Sett över tid blir det en praktik. Det finns en skillnad mellan en utforskande litterär praktik och konstnärlig forskning, men gränsen för vad som är vad kommer att se olika ut beroende på vem du frågar. Vi har ett avsnitt med skribenter från utanför institutionerna, vars litterära praktiker rymmer olika typer av kunskapsanspråk och där vår förhoppning är att läsningen drar både nyfikenheten och tanken vidare.

Tuva Richert som har en bakgrund inom partikelfysik ställer vårt mätbarhetsparadigm mot oändligheten i sin korta, grafiska svit “analysanderna”. Som kontrast gestaltar **Jonas Reppel** sin anpassning till mätbarhetssamhället i “Tekster som jeg har lagt op på min Instagram. Og det tidspunkt, hvor jeg lagde et helt manus op og fik 37 likes.” Både **Maria Bodin** och **Johan Classon** skriver om historiska personer som försöker förstå något bortom sin egen rationella övertygelse. **Bodin** rör sig runt och igenom historien om Quesalid och frågar om relationen mellan livet och texten. **Classon** skriver om den ateistiska arkitekten Lewerentz relation till Gud. I båda texterna är förståelsen av språket en kärnpunkt. **Freke Råihä** riktar blicken mot språket förstätt specifikt som handling och väver ihop citat från andra poeter med den egna dikten som reaktiv ramberättelse.

Det här numret bjuder alltså på idealistisk optimism, pragmatisk strävsamhet, och en hel del frustration. Vår förhoppning är att ni lägger det ifrån er med fler frågor om frihet och ansvar för ögonen. Välkomna down the rabbit hole.